

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

IV. An demonstratio constet principiis per se, & propriis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

evidentiam habere intellectum de obiecto conclusionis, ex vi conclusionis formalis, ac de obiecto præmissarum, ex vi præmissarum formalium, quia eo ipso quod intellectus agnoscat duo obiecta non distingui inter se, æquè determinatus est ad assentiendum huic, & illi. Confirmatur: per se notum est certò, & evidenter esse eadem inter se, quæ sunt eadem vni tertio: ergo æquè evidens est intellectui, hæc extrema esse eadem inter se, ac est esse eadem vni tertio: ergo ex eo quod per præmissas agnoscat certò, & evidenter extrema esse eadem vni tertio, cognoscit certò & evidenter esse eadem inter se. Rursus eo ipso quod quis assentitur præmissis, debet assentiri conclusioni; ergo eadem determinatione, quæ assentitur præmissis est determinatus ad assentiendum obiecto conclusionis, vel saltem ad non dissentendum ab illo: ergo eandem evidentiam habent præmissarum assensus & assensus conclusionis, evidentia enim nascitur ex determinatione principiorum per modum actus primi ad assensum præstandum.

14 Obiicies: præmissæ sunt proximiores luminis rationis naturalis, quam conclusio: ergo sunt clariiores: ergo evidenterioribus nobis. Confirmatur: quidquid cognoscitur in alio minus clarè cognoscitur, quam id quod in se cognoscitur: Sed obiectum conclusionis cognoscitur in obiecto præmissarum, & obiectum præmissarum in se ipso: ergo clariùs cognoscitur obiectum præmissarum per formales præmissas, quam obiectum conclusionis per conclusionem formalem: ergo præmissæ sunt clariiores conclusioni: ergo evidenterioribus: ergo non potest habere conclusio æqualem evidentiam cum vtrique præmissa. Respondeo quod etiam si admittatur præmissas esse clariiores conclusioni, hoc est, repræsentare suum obiectum cum maiori partium distinctione, & formalitatum explicatione, ex hoc tamen non inferri præmissas esse evidenteriores, quia evidentia non consistit in hac expressione seu distinctione partium, potest enim dari duplex conclusio, vna, in qua inferatur ex principiis certis & evidentibus hominem esse animal, quæ conclusio erit evidens; & alia, in qua inferatur ex principiis tantum probabilibus animal rationale esse principium sentiendi, quæ tantum erit probabilis, & nihilominus hæc probabilis clariùs & expressius suum repræsentat obiectum, quam illa evidens, quod enim in conclusione evidenti repræsentatur per hunc conceptum *homo* repræsentatur in probabili per hunc conceptum *animal rationale*, & quod repræsentatur in conclusione evidenti per hunc conceptum *animal* repræsentatur in probabili per hunc conceptum *vivens sensibile*.

15 Obiicies secundo: Conclusio cognoscitur propter præmissas: ergo clariùs, & evidentiùs cognoscuntur præmissæ, quam conclusio, quia propter quod vnumquodque tale, & illud magis. Respondeo concedendo antecedens, & negando consequentiam. Ad axioma adductum respondeo intelligendum esse de causa finali respectu mediorum, quia non habent tantam amabilitatem, quantum habent media, non verò absolute de omnibus rebus. Quia Deus amat hominem iustum propter gratiam sanctificantem, non tamen magis amat gratiam, quam hominem. Similiter credimus mysteria reuelata propter reuelationem, non tamen magis credimus reuelationem, quam mysteria ipsa. Deinde Petrus est existens propter causam quæ eum produxit, non tamen causa est magis existens, quam effectus.

16 Inquires an si præmissæ sint æquè certæ inter se, conclusio possit esse æquè certa cum altera illarum. Pro negatiua parte sic arguit Arriaga. Per assensum conclusionis attingitur obiectum conclusionis & præmissarum: Sed certior est semper intellectus de vna præmissa, quam de vtraque simul & de conclusione: ergo conclusio non potest esse æquè certa cum altera præmissa. Minorem probat Arriaga: firmitus quis adhæret simplici obiecto, quam duplici, firmitus enim quis credit Petrum currere, quam currere Petrum & Ioannem, quia ad falsitatem huius secundi, sufficit Petrum non currere, & adhuc eo currente Ioannem non currere: ad falsitatem verò primi requiritur Petrum non currere. Vnde prima veritas habet minorem fallibilitatem, quam secunda, quæ habet eandem cum prima, & aliam novam. Respondeo in duabus propositionibus quæ ex se sunt, incertæ & fallibiles maiorem fallibilitatem reperiri, quam in vna propter rationem factā, non verò in duabus propositionibus, quarum qualibet ex se est certa, & infallibilis, quia cum illa-

rum qualibet seorsim sumpta nullam habeat incertitudinem, neque vtraque simul illam habebit, nihil enim est in vtraque propositione, quod non reperiatur in illarum altera. Vnde respectu harum propositionum negandum est suppositum, si dicatur vtraque propositio simul sumpta habet fallibilitatem quam habet vna, & aliam novam, quæ ratione alterius illi conuenit. Ratio est quia certitudo sumitur ex necessitate veritatis propositionis, quando autem duplex veritas est necessaria absolute, & simpliciter, nihil habet contingentie, & quando necessitas est æqualis, non est minor necessitas veritatis vtriusque propositionis, quam alterius, imò extensiuè maior, non enim minus necessarium est hominem esse rationalem, & æquè esse hinnibilem, quam hominem esse rationale, quia contradictoriū vtriusque obiecti, & alterius seorsim sumpti sunt omnino repugnantia, ita vt illorum impossibilitas non suscipiat magis nec minus. Illud quod dicitur intellectus facilius adhærere vni obiecto, quam vni & alteri, ad rem non attinet, quia certitudo non consistit in hac intellectus adhesionem. Neque vniuersaliter verum est, quia nulla ratione potero ego dimoueri ab his assensibus, *Quodlibet est vel non est. Omne totum est maius sua parte*, vnde non facilius ab altero quam ab vtroque dimouear, cum à neutro possum dimoueri. Ex quo inferitur æquiformiter vtrique, & alteri illorum adhærere.

PUNCTUM IV.

An demonstratio constet principis per se & propriis.

1 Prædicationes quædam dicuntur per se, aliæ per accidens, oportet autem scire, quid sit prædicari per se, vel quod duplex sit modus prædicandi per se vtilis ad demonstrationem contruendendam.

Philosophus quatuor designauit modos prædicandi per se. Primus, prædicandi quidditatiuè & essentialiter, veluti, *Petrus est homo, Petrus est rationalis*, in quibus prædicationibus prædicatum est de ratione quidditatiua subiecti. Hic modus necessarius est ad perfectissimam demonstrationem, quia cum ex vi huius demonstretur prima passio per essentiam, necessum est essentiam, prædicari de subiecto, de quo per essentiam passio demonstratur. ad hunc modum reduci solent omnes prædicationes de extremis realiter identificatis, veluti, *rationale est animal*.

2 Secundus modus est per se inhærendi ad quem pertinet prædicatio propriæ passionis de subiecto, v.g. risibile de homine in hac prædicatione *homo est risibile*. Ab hoc modo excluduntur omnes prædicationes accidentium communium, veluti *homo est albus*. Hic modus aptus est ad perfectissimam demonstrationem in qua demonstratur passio per essentiam, quia talis demonstratio debet habere vnam præmissam in qua passio demonstranda de subiecto prædicetur de medio. Possunt etiam reliquæ passionis per illum demonstrari, vt cum risibile demonstratur per admiratum. Est etiam aptus ad demonstrationem à posteriori, in qua essentia per passionem demonstratur.

Tertius modus per se conuenit substantiis, quæ per se existunt sine subiectis, aliquandoque conuenit etiam accidentibus vt contingit in Eucharisticis, quæ sine subiecto conseruantur. Latuit tamen Philosophum hic modus per se in accidentibus. Dicuntur etiam accidentia in abstracto per se significari, vt albedo & quantitas. Hic modus aptus est ad demonstrationem à priori, in qua sæpe per substantiam illius passionis demonstramus. Deseruire etiam potest ad demonstrationem à posteriori, in qua demonstramus substantiam increatam ex creatura.

3 Quartus modus est per se causandi, in quo effectus ponitur cum causa, veluti *edificator edificat, risibile ridet*. Hic modus differt à secundo, quia secundus respicit semper effectum intrinsecum, hic autem aliquando effectum intrinsecum, aliquando extrinsecum, habet, vt patet in duobus exemplis adductis. Deinde secundus modus semper respicit effectum ex se permanentem causæ coæuum, secundus verò respicit actum quandam citò transiuntem. Hic modus est aptus ad demonstrationem à posteriori valeat enim, *ridet: ergo potest ridere*. Est etiam aptus ad demonstrationem à priori causis omnino necessariis existentibus cum omnibus requisitis ad operandum. Hæc est enim legitima consequentia: *Ignis est cū omnibus requisitis ad calefaciendum:*

calefaciendum: ergo calefacit. Non verò tenet in causis liberis, quia voluntas cum omnibus prærequisitis ad amandum potest non amare.

6 Vltimò circa hos modos per se dicendum est non omnem demonstrationem constare principiis per se, ut patet in hac demonstratione: *Omne progressivum est vivens: omnis homo est progressivus: ergo omnis homo est vivens.* In qua minor non prædicatur per se de subiecto, quia progressivum non est propria passio hominis, sed animalis. Dicendum est etiam demonstrationem perfectissimam constare principiis per se primo, & secundo modo, quia vno principio prædicatur passio de subiecto, quæ illi convenit per se secundo modo; & in altero essentia, quæ primo modo per se convenit, ut patet in hac demonstratione: *Omne animal rationale est admirativum: Omnis homo est animal rationale: ergo omnis homo est admirativus.*

7 Circa aliud quod inquitur, an videlicet demonstratio debeat constare propriis principiis. Respondeo proprium posse lumi vt oppositum alieno, & oppositum communi. In priori sensu Patriam propriam vocamus; & ita in posteriori dicimus proprium esse passum. Hoc posito dicendum est non omnem demonstrationem constare principiis propriis, quatenus proprium communi opponitur. Quia sunt plura principia communia, quæ omnibus demonstrationibus deseruiunt, ex quibus inferuntur conclusiones specialis scientiæ. Deinde addo non omnem demonstrationem constare principiis propriis propterea proprium alieno opponitur, aliquando enim conclusio huius peculiaris scientiæ inferitur ex principiis aliis specialis scientiæ, ut videre est in hac demonstratione. *Definitio & definitum convertuntur. Homo & animal rationale sunt definitio, & definitum: ergo homo & animal rationale convertuntur,* hoc est, sunt idem. In qua demonstratione conclusio pertinet ad Philosophum, & prima præmissa ad Dialecticum. Verum est hæc principia aliquo modo posse dici non aliena, quia sunt propria scientiæ subalternantis, quæ cognitionem habet cum subalternata, propter quam possunt dici principia propria huius, quæ illius sunt propria.

8 Vltimò dicendum est demonstrationem perfectissimam, in qua prima passio demonstratur per essentiam, constare principiis propriis propterea proprium communi opponitur, & alieno. Quia ad eandem scientiam ad quam pertinet cognoscere passionem subiecti, pertinet cognoscere prædicatam essentialia illius: Sed in demonstratione perfectissima principia constant prædicatis essentialibus subiecti, & passione, quæ de eodem subiecto in conclusione prædicatur: ergo conclusio & principia pertinent ad eandem scientiam.

PUNCTUM V.

Quæ sint propositiones per se notæ, & an demonstratio ex illis necessario consistat.

1 Propositionis per se nota dicitur illa, quæ caret medio, quo probetur, hoc est cuius obiecto non per aliud, sed per se ipsum intellectus præbet assensum, ut docet P. Valsq. 1. part. quest. 2. art. 2.

2 Propositionis dupliciter potest cognosci per aliud vel à priori, vel à posteriori, & ita dupliciter potest esse per se nota à priori, cum nulla supersit causa per quam demonstraretur. Sic rerum essentia sunt à priori per se notæ. À posteriori, cum non potest per alium effectum demonstrari. Sic vltima passio per se nota à posteriori appellatur.

3 Propositionis per se nota tam à priori, quam à posteriori potest diuidi in per se notam quoad nos, non verò quoad se; & in per se notam quoad se, & quoad nos. Propositionis per se nota quoad nos, & non quoad se, dicitur illa, cuius obiectum in re habet aliquam causam, ex qua possit inferri, nos verò illam ignoramus, ac proinde non possumus obiectum illud ex principio nobis ignoto deducere. Huiusmodi forsitan est hæc propositio, *equus est hinnibilis.* quæ quoad nos est per se nota à priori, quia id quod prius in equo concipimus est hinnibilitas, & forsitan latet nos aliquod prædicatum, ex quo oriatur ratio hinnienti, sicuti in homine risibilitas ex rationalitate nascitur. Propositionis per se nota quoad se, & quoad nos est illa, cuius obiectum non cognoscitur à nobis per aliud medium, neque in re aliquid supponit, per quod possit cognosci.

Huiusmodi est hæc propositio, *Quodlibet est vel non est.* Addit Arriaga aliam esse propositionem per se notam quoad se, non verò quoad nos, illam videlicet, quæ non habet medium in se, quo prædicatum connectatur cum subiecto, ut existentia Dei cum ipso Deo, quæ à parte rei sine vlllo medio connectuntur, nos tamen non cognoscimus illam nisi mediante creaturarum cognitione. Non acquiesco, quia si prædicatum non habet medium per quod cognoscatur, non possumus nos illud confingere. Neque exemplum est ad rem, quia existentia Dei quoad se, & quoad nos est per se nota à priori, & ita non possumus illam à priori demonstrare. À posteriori verò neque quoad se, neque quoad nos est per se nota, quia realiter habet effectus, ex quibus nos à posteriori existentiam diuinam demonstramus.

4 Alij absolute hanc diuisionem impugnant, quia cognosci est quoad nos, & ita propositio, quæ quoad nos est per se nota, absolute & simpliciter dicitur per se nota, etiam si habeat causam occultam, quia donec talis causa nobis innoteat per illam cognoscibilis non est. Hæc questio tota est de modo loquendi, ideo in ea non immoror neque hunc, neque illum improbo.

5 Propositio per se nota alia est evidens, probabilis alia; quia sicuti syllogismus evidens reducitur ad principia per se euidencia, ita syllogismus probabilis, reducitur ad principia per se probabilia, hoc est, quibus per se ipsa probabiliter assentimus. Sic hæc propositio probabilis *Omnia mater diligit filium suum,* reducitur ad hoc principium probabile, *Omnia homo amat quod sibi aliquo modo est proprium,* quod non amplius à priori poterit ostendi.

6 Ex propositionibus per se notis, quædam dicuntur dignitates, alia non dignitates. Dignitates dicuntur principia per se nota, euidencia, & generalissima, quæ pluribus facultatibus deseruiunt, veluti *Quodlibet est vel non est: quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se.* Principia non dignitates sunt, quæ carent conditionibus supra dictis.

7 Explicatis iam propositionibus per se notis assero demonstrationem perfectissimam, in qua prima passio de essentia demonstratur constare præmissis per se notis à priori, non verò à posteriori, quia essentia non potest à priori demonstrari de subiecto potest tamen à posteriori. Reliquæ demonstrationes non debent constare principiis per se notis, cum enim demonstratur secunda passio per primam, principia non sunt per se nota, cum prima possit à priori probari per essentiam, & à posteriori per secundam passionem. Potest autem dici omnis syllogismus siue probabilis, siue evidens constare principiis per se notis, quia vltimò in talia principia resoluendus est, si negentur principia non per se nota, quibus immediatè innititur conclusio.

PUNCTUM VI.

An omnes demonstrationes debeant esse vniuersales, necessariæ, constantes prædicato de omni secundum quod ipsum.

1 Non omnem demonstrationem debere esse vniuersalem, probo ex syllogismo expositorio, qui verè demonstratiuus est, & non constat propositionibus vniuersalibus. Deinde hic syllogismus: *Omne quod currit mouetur. Petrus currit: ergo Petrus mouetur,* demonstratiuus est, si minor euidenter cognoscatur, quomodo potest sensum euidentiæ cognosci, & tamen constat propositionibus vniuersalibus. Deinde à posteriori causam per effectum singularem demonstramus.

2 Dicendum tamen est demonstrationem perfectissimam, in qua passio naturæ multiplicabilis demonstratur per essentiam debere constare præmissis vniuersalibus. Ratio est, quia demonstratio perfectissima est, in qua demonstratur prima passio de subiecto adequato. Sed passio naturæ multiplicabilis habet pro subiecto naturam vniuersalem: ergo de illa debet demonstrari: ergo debet demonstrari de subiecto vniuersali: ergo conclusio vniuersalis esse debet: ergo & præmissæ, quia conclusio vniuersalis, non nisi ex vtrique præmissa vniuersali deducitur.

3 Dixi perfectissimam demonstrationem, in qua demonstratur passio naturæ multiplicabilis, quia si passio seu attributum, quod demonstratur sit naturæ immultiplicabilis

v. g.